

УДК 378:78:37.013

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2026-1-271-278>

**MUSICAL ART IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION:
AN ANTHROPOLOGICAL APPROACH TO THE MODERNIZATION
OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS**

**МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ:
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТЬОГО
ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Viktoriiia ULYANOVA,

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor,
Professor at the Department of Music
and Instrumental Teacher Training,
Kharkiv Humanitarian and
Pedagogical Academy
7, Shota Rustaveli Str., Kharkiv,
61000, Ukraine

Вікторія УЛЬЯНОВА,

доктор педагогічних наук,
професор,
професор кафедри музично-
інструментальної підготовки
вчителя,
Харківська гуманітарно-педагогічна
академія
вул. Шота Руставелі, 7, м. Харків,
61000, Україна

Ulianova-vika73@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-1619-3735>

ABSTRACT

In the course of the study, the author examines the theoretical and practical aspects of the functioning of musical art in the context of the digitalization of society, outlines the specifics of the anthropological approach to the modernization of the educational process in higher education institutions of an artistic profile, and analyzes the impact of digital technologies on the transformation of the professional training of future musicians. Digitalization is understood not only as a technological phenomenon, but also as a cultural and anthropological process that changes the ways of artistic communication, the formation of creative identity, and the structure of musical thinking. The relevance of the article's topic is due to profound changes in the field of musical art caused by the development of digital technologies, as well as the need to modernize the educational process, taking into account contemporary sociocultural challenges. In the digital environment, music takes on new forms of existence – from electronic composition and media art to online concerts and virtual collaborations, which requires updating the content, methods, and forms of professional training for higher education seekers. The research methodology is based on the application of systemic and cultural approaches and the principles of historicism, which made it possible to consider the educational process as a holistic dynamic system of interaction between personal, technological, and cultural factors. The scientific novelty of the research lies in revealing the anthropological dimension of the digitalization of music education and justifying the need for a harmonious combination of innovative digital tools.

In addition, taking into account the uniqueness of the construct under study – musical art as a special form of spiritual self-expression – it has been proven that digital technologies should be viewed not as a substitute for live creative interaction, but as a means of deepening and expanding it. The study found that the modernization of the educational process in higher education institutions should be based on humanistic values, taking into account cultural identity and the needs of modern digital society, which will ensure the formation of competitive, creatively active, culturally conscious specialists in the field of musical art.

Key words: *educational process, musical art, anthropology, digitalization, humanism.*

Вступ. Цифрова трансформація сучасного суспільства суттєво впливає на всі сфери культурного та освітнього життя, зокрема й на музичне мистецтво. Інтенсивний розвиток цифрових технологій змінює способи створення, виконання, поширення та сприйняття музики, формуючи нові форми художньої комунікації та творчої самореалізації [6]. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема модернізації освітнього процесу у закладах вищої освіти мистецького профілю з урахуванням цифрових викликів і можливостей. Водночас цифровізація не може розглядатися виключно як технологічний процес; вона потребує глибокого антропологічного осмислення, оскільки трансформує саму природу творчої діяльності, взаємодії митця з аудиторією та формування професійної ідентичності майбутнього музиканта. Антропологічний підхід дозволяє розглядати музичну освіту не лише як систему передачі знань і навичок, а як процес становлення особистості, її ціннісних орієнтацій, культурної самосвідомості та творчого потенціалу. У поєднанні з цифровими технологіями цей підхід відкриває нові перспективи для переосмислення змісту, методів і форм організації освітнього процесу у сфері музичного мистецтва. Антропологічний підхід у педагогіці ґрунтується на визнанні людини центральною цінністю освітнього процесу. У контексті музичної освіти це означає орієнтацію на розвиток творчої індивідуальності, формування емоційно-ціннісного досвіду та здатності до художньої самореалізації [1]. Музичне мистецтво традиційно розглядається як специфічна форма духовного освоєння світу, що поєднує раціональне та емоційне, індивідуальне й соціальне, національне та універсальне.

Проблематика цифровізації музичного мистецтва та інтеграції цифрових технологій у процес підготовки фахівців мистецького профілю активно розробляється у вітчизняному й зарубіжному науковому дискурсі. Зокрема, теоретичні й практичні аспекти впровадження цифрових інструментів у мистецький освітній простір висвітлено у працях В. Дніпренка, О. Іващенко, Н. Кьон, О. Кисельової, Б. Кишакевича, А. Омельченко, В. Подгаєцької, А. Растрігіної, С. Сімакової, Г. Стець та інших дослідників. У зазначених наукових розвідках аналізуються можливості використання цифрових платформ, мультимедійних ресурсів, програмного забезпе-

чення для створення та обробки музичного матеріалу, а також вплив цифрових технологій на трансформацію змісту й форм мистецької освіти. Проведений аналіз наукової джерельної бази засвідчив актуальність і багатоаспектність проблеми модернізації освітнього процесу з музичного мистецтва в умовах цифровізації. Дослідники підкреслюють, що цифрові технології не лише розширюють інструментарій викладання, а й змінюють саму парадигму художньо-педагогічної взаємодії, що потребує антропологічного осмислення й переорієнтації освітніх стратегій на розвиток творчої особистості в цифровому культурному середовищі.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні антропологічного підходу до модернізації освітнього процесу з музичного мистецтва в умовах цифровізації, а також у визначенні напрямів інтеграції цифрових технологій у підготовку здобувачів вищої освіти з урахуванням збереження культурної ідентичності, гуманістичних цінностей та розвитку творчої особистості майбутнього фахівця. З мети статті формуємо наступні завдання:

1. Проаналізувати теоретичні засади антропологічного підходу в музичній освіті та його значення в умовах цифрової трансформації.
2. Дослідити вплив цифровізації на зміст, форми та методи навчання музичного мистецтва у закладах вищої освіти.
3. Визначити структурні компоненти професійної підготовки музиканта в цифровому освітньому середовищі.

Методи та методи дослідження. Концептуальні засади статті ґрунтуються на застосуванні методів моделювання, аналізу та систематизації наукових джерел і практичного досвіду, що відображають трансформаційні процеси в галузі музичної освіти в умовах цифровізації. Використання моделювання дало змогу окреслити структурні взаємозв'язки між традиційними формами музично-педагогічної діяльності та інноваційними цифровими інструментами, а також визначити можливі напрями модернізації освітнього процесу на основі антропологічного підходу. Принцип історизму забезпечив можливість простежити еволюцію музичного мистецтва та музичної освіти, встановити спадкоємність сучасних цифрових технологій створення і відтворення музики з фундаментальними законами звукообразної творчості, а також осмислити їх як логічний етап розвитку художньої культури. Такий підхід дозволяє розглядати цифровізацію не як розрив із традицією, а як нову форму реалізації базових музично-антропологічних засад – вираження емоцій, комунікації та духовного досвіду людини. Когнітивний підхід у межах дослідження сприяв аналізу процесів музичного мислення, сприйняття та інтерпретації в цифровому середовищі, що дало змогу з'ясувати особливості формування творчої свідомості майбутнього музиканта в умовах використання електронних ресурсів і мультимедійних технологій. Системний підхід дозволив розглянути освітній процес як цілісну динамічну систему, у якій взає-

модіють культурні, педагогічні, технологічні та особистісні компоненти, що забезпечують гармонійний розвиток здобувача освіти в умовах цифрової трансформації мистецького середовища.

Результати та дискусії. Аналіз наукових джерел [7; 5; 4] дозволяє зробити висновки, що сучасні цифрові технології – програмне забезпечення для нотного набору, аудіоредактори, цифрові синтезатори, платформи для онлайн-концертів і дистанційного навчання – розширюють можливості творчої діяльності. Водночас вони змінюють характер взаємодії між композитором, виконавцем і слухачем. Музика стає більш доступною, глобалізованою, інтерактивною. Для освітнього процесу це означає необхідність формування нових компетентностей: цифрової грамотності, здатності працювати з музичним програмним забезпеченням, навичок онлайн-комунікації та презентації творчого продукту. Проте антропологічний підхід вимагає, щоб цифрові інструменти не підміняли живий музичний досвід, а виступали засобом його поглиблення й осмислення. Цифрова трансформація впливає не лише на організаційні та технологічні аспекти освітнього процесу, а й на його гуманітарну сутність. У змінених умовах переосмислюються ролі викладача і здобувача освіти, трансформуються форми академічної комунікації, система цінностей і смислові орієнтири навчання. В умовах воєнного стану цифрові практики набувають додаткового значення, виступаючи чинником збереження культурної ідентичності, підтримання соціальної стабільності та забезпечення психологічної підтримки освітньої спільноти. Такі процеси актуалізують потребу у свідомому поєднанні технологічної доцільності з культурно-гуманістичним наповненням освіти, щоб цифровізація не призводила до формалізації чи знеособлення педагогічної взаємодії. Інтенсифікація навчання за допомогою цифрових ресурсів не повинна обмежуватися лише прискоренням або масштабуванням освітніх процесів. Натомість вона має сприяти створенню умов для активної участі, відкритого діалогу, рефлексії та критичного осмислення, забезпечуючи реальну педагогічну цінність інноваційних форматів і зміцнюючи гуманістичну спрямованість сучасної освіти [1, с. 12].

Модернізація освітнього процесу в закладах вищої освіти мистецького спрямування передбачає оновлення змісту навчальних програм із урахуванням цифрових реалій. До традиційних дисциплін – гармонії, сольфеджіо, історії музики, диригування, інструментального виконавства – доцільно інтегрувати курси з цифрового звукозапису, електронної композиції, медіамистецтва, основ музичного продакшену. Водночас важливо зберегти баланс між інноваціями та традицією. Антропологічний підхід акцентує на формуванні культурної ідентичності майбутнього музиканта, його обізнаності з національною музичною спадщиною, традиціями академічного та народного мистецтва. Цифрові технології

можуть слугувати інструментом популяризації культурної спадщини, створення мультимедійних архівів, віртуальних виставок і концертів.

Аналіз наукових досліджень та власний педагогічний досвід [2; 4; 3] дозволяє зробити висновок, що інтеграція цифрових інструментів у художньо-освітній простір змінює не лише технічні аспекти навчання, а й характер взаємодії між викладачем і здобувачем освіти, трансформує форми творчої самореалізації та способи художньої комунікації. У цьому контексті проблема цифровізації музичної освіти потребує глибшого наукового осмислення з позицій антропологічного підходу, який передбачає розгляд особистості як центральної цінності освітнього процесу.

Як зазначає А. Растрігіна, розвиток цифрової компетентності в умовах інформаційного суспільства є одним із найбільш актуальних завдань сучасної освіти та потребує системного вирішення на рівні державної освітньої політики. З огляду на антропологічний вимір, цифрова компетентність майбутнього музиканта не обмежується володінням технологічними інструментами, а охоплює здатність осмислено інтегрувати їх у творчу діяльність, зберігаючи культурну ідентичність, художню автентичність і ціннісну спрямованість мистецької освіти. Таким чином, модернізація освітнього процесу у сфері музичного мистецтва має здійснюватися не лише шляхом технологічного оновлення, а й через формування гармонійної особистості, здатної до творчого самовираження в цифровому культурному середовищі [5].

Цифровізація освітнього процесу в музичних закладах вищої освіти передбачає використання змішаного та дистанційного форматів навчання, онлайн-майстер-класів, віртуальних ансамблів і спільних міжнародних проєктів. Такі форми сприяють розширенню академічної мобільності, інтеграції у світовий мистецький простір, розвитку міжкультурної комунікації. Антропологічний підхід наголошує на необхідності підтримки індивідуальної траєкторії розвитку студента. Цифрові платформи дозволяють створювати персоналізовані освітні маршрути, забезпечувати зворотний зв'язок, аналізувати прогрес і формувати рефлексивні навички. Водночас важливо зберігати живий педагогічний контакт, що є основою мистецької освіти.

Цифрове середовище змінює уявлення про професію музиканта. Сучасний фахівець має бути не лише виконавцем або педагогом, а й медіа-продюсером, менеджером власного бренду, активним учасником цифрових платформ. Це потребує розширення професійного профілю та інтеграції підприємницьких і комунікативних компетентностей у структуру підготовки. Антропологічний вимір модернізації освіти полягає в усвідомленні музикантом своєї ролі як носія культурних цінностей і творця нових смислів. Цифровізація відкриває можливості для самопрезентації, але водночас ставить питання про збереження етичних норм, авторського права та

культурної відповідальності. Аналіз професійної діяльності сучасних музикантів – виконавців і педагогів – у контексті цифровізації засвідчує суттєву трансформацію змісту їхньої праці та розширення спектра компетентностей. В умовах цифрового культурного середовища комп'ютерні технології стали невід'ємною складовою як творчої, так і освітньої діяльності, що потребує антропологічного осмислення ролі особистості музиканта у нових формах художньої комунікації. У сфері освіти та професійного саморозвитку цифрові ресурси забезпечують доступ до наукової літератури, електронних бібліотек, онлайн-курсів, відеолекцій і майстер-класів. Використання програм для розвитку слуху, інтерактивних тренажерів, форматів «play-along», а також мобільних застосунків-метрономів і тонерів сприяє вдосконаленню виконавських навичок. Така цифрова підтримка навчання розширює можливості індивідуальної траєкторії розвитку студента, водночас зберігаючи провідну роль живого педагогічного контакту. Важливим напрямом є нотна та репертуарна робота. Програми для набору й редагування нотного тексту, створення аранжувань і транскрипцій оптимізують творчий процес і формують новий тип музичного мислення, поєднуючи традиційні знання з цифровими інструментами. Окремого значення набуває медіавиробництво: звукозапис, монтаж аудіо- та відеоматеріалів, створення презентацій і навчального контенту. Це розширює професійний профіль музиканта, перетворюючи його на активного учасника цифрового культурного простору. Цифрові інструменти також забезпечують ефективне планування концертної діяльності, комунікацію та самопрезентацію.

Серед переваг цифровізації музичної освіти можна виокремити розширення доступу до ресурсів, можливість співпраці з міжнародними партнерами, інноваційність навчального процесу, гнучкість форм навчання. Проте існують і ризики: поверховість сприйняття, зниження рівня живої виконавської практики, залежність від технологій. Антропологічний підхід дозволяє мінімізувати ці ризики шляхом гармонійного поєднання цифрових інструментів із традиційними формами мистецької діяльності. Головною метою модернізації має залишатися розвиток творчої особистості, здатної до глибокого художнього переживання та інтерпретації.

Висновки. Музичне мистецтво в умовах цифровізації переживає якісні зміни, що потребують комплексного осмислення та науково обґрунтованої модернізації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Антропологічний підхід виступає методологічною основою цього процесу, оскільки дозволяє зберегти гуманістичну спрямованість мистецької освіти, орієнтованої на розвиток особистості. Інтеграція цифрових технологій у музичну освіту повинна здійснюватися з урахуванням

культурних традицій, етичних принципів і потреб сучасного суспільства. Лише за умов гармонійного поєднання інновацій та духовної спадщини можливе формування конкурентоспроможного, творчо активного та культурно свідомого фахівця в галузі музичного мистецтва.

Література

1. Гамерник Н. Філософсько-антропологічний підхід до інтенсифікації освітніх практик через цифрові технології в умовах воєнного часу. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. Вип. 13. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17747971>
2. Колоскова Ж. В. Цифрові технології в музичній освіті як засіб формування творчої особистості майбутнього фахівця-музиканта. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 83. Т. 1. С. 93–98.
3. Мигович І. Інтернаціоналізація вищої мистецької освіти як чинник формування полікультурної професійної ідентичності майбутніх фахівців мистецького профілю: інституційна модель. *Іноватика у вихованні*. 2025. 22. С. 59–76.
4. Паламарчук В. Музична освіта в епоху цифрового звуку: інновації, адаптації, перспективи. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство / Bulletin of the Lviv University. Series of Arts Studies*. 2025. Вип. 27. С. 71–82.
5. Растригіна А. М. Інтеграція цифрових технологій у мистецький освітній простір ВНЗ. *Наукові запуски. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. 163. С. 32–39.
6. Сербай І. Д., Дроботенко М. Я. О. Цифрова дидактика і межі людяності: філософсько-антропологічний підхід. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. Вип.13. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17798110>
7. Стець Г. В., Кишакевич С. В. Викладання музичного мистецтва в умовах цифровізації освіти. *Наукові запуски. Серія : Педагогічні науки*. 2025. Вип.217. С. 183–187. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-217-183-187>

References

1. Hamernyk, N. (2025). Filozofsko-antropologichniy pidkhid do intensyfikatsii osvitynih praktyk cherez tsyfrovi tekhnolohii v umovakh voiennoho chasu [Philosophical and anthropological approach to intensifying educational practices through digital technologies in wartime]. *Visnyk humanitarnykh nauk*. Vyp. 13. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17747971> [in Ukrainian].
2. Koloskova, Zh. V. (2018). Tsyfrovi tekhnolohii v muzychnii osviti yak zacib formuvannya tvorchoi ocobytosti maibutnoho fakhivtsia-muzykanta [Digital technologies in music education as a means of forming the creative personality of future professional musicians]. *Pedahohichni nauky*. Vyp. 83. T. 1. S. 93–98. [in Ukrainian].
3. Myhovych, I. (2025). Internatsionalizatsiia vyshchoi mystetskoï osvity yak chynnyk formuvannya polikulturnoi profesinnoi identychnosti maibutnykh fakhivtsiv mystetskoho profiliiu: instytutsiina model [Internationalization of higher arts education as a factor in the formation of the multicultural professional identity of future arts specialists: an institutional model]. *Innovatyka u vykhovanni*. 22. S.59–76. [in Ukrainian].
4. Palamarchuk, V. (2025). Muzychna osvita v epokhu tsyfrovoho zvuku: innovatsii, adaptatsii, perspektyvy [Music education in the era of digital sound: innovations, adaptations, prospects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia mystetstvoznavstvo*. Vyp. 27. S. 71-82. [in Ukrainian].
5. Rastryhina, A. M. (2018). Intehratsiia tsyfrovyykh tekhnolohii u mystetskyi osvityniy prostir VHZ [Integration of digital technologies into the artistic educational space of higher education institutions]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Pedahohichni nauky»*. 2018. Vyp. 163. S. 32–39. [in Ukrainian].

6. Serbai, I. D., Drobotenko, M. Ya. O. (2025). Tsyfrova dydaktyka i mezhi liudianosti: filozofsko-antropologichnyi pidkhid [Digital didactics and the limits of humanity: a philosophical and anthropological approach]. Visnyk humanitarnykh nauk. Vyp. 13. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17798110> [in Ukrainian].

7. Stets, H. V., Kyshakevych, S. V. (2025). Vykladannia muzychnoho mystetstva v umovakh tsyfrovizatsii osvity [Teaching music in the context of the digitalization of education]. Naukovi zapysky. Seriya : Pedahohichni nauky. Vyp. 217. S. 183–187. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-217-183-187> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У процесі дослідження авторкою розглянуто теоретичні та практичні аспекти функціонування музичного мистецтва в умовах цифровізації суспільства, окреслено специфіку антропологічного підходу до модернізації освітнього процесу в закладах вищої освіти мистецького профілю, проаналізовано вплив цифрових технологій на трансформацію професійної підготовки майбутніх музикантів. Здійснено осмислення цифровізації не лише як технологічного феномену, а як культурно-антропологічного процесу, що змінює способи художньої комунікації, формування творчої ідентичності та структуру музичного мислення. Актуальність теми статті зумовлена глибинними змінами у сфері музичного мистецтва, спричиненими розвитком цифрових технологій, а також потребою модернізації освітнього процесу з урахуванням сучасних соціокультурних викликів. У цифровому середовищі музика набуває нових форм існування – від електронної композиції та медіамистецтва до онлайн-концертів і віртуальних колаборацій, що вимагає оновлення змісту, методів і форм професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні системного, культурологічного підходів, принципів історизму, що дозволило розглянути освітній процес як цілісну динамічну систему взаємодії особистісних, технологічних і культурних чинників. Наукова новизна дослідження полягає у розкритті антропологічного виміру цифровізації музичної освіти та обґрунтуванні необхідності гармонійного поєднання інноваційних цифрових інструментів із традиційними формами мистецької діяльності. До того ж, взявши до уваги своєрідність досліджуваного конструкту – музичного мистецтва як особливої форми духовного самовираження, – доведено, що цифрові технології мають розглядатися не як заміна живої творчої взаємодії, а як засіб її поглиблення й розширення. У результаті дослідження встановлено, що модернізація освітнього процесу в закладах вищої освіти повинна здійснюватися на основі гуманістичних цінностей, з урахуванням культурної ідентичності та потреб сучасного цифрового суспільства, що забезпечить формування конкурентоспроможного, творчо активного, культурно свідомого фахівця у сфері музичного мистецтва.

Ключові слова: освітній процес, музичне мистецтво, антропологія, цифровізація, гуманізм.

Дата першого надходження статті до видання: 25.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026